

مدیریت

شناسایی و تعیین سیاست‌ها و راهکارهای اجرایی وزارت صنعت، معدن و تجارت جهت تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی

تهیه و تنظیم: مجید جانقر بان

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی تاثیر سیاست‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی می‌باشد. پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش شامل مدیران، سرپرستان و کارشناسان وزارت صنعت، معدن و تجارت استان قم به تعداد ۵۶ نفر می‌باشد. به دلیل کوچک بودن جامعه آماری، کل جامعه به‌عنوان نمونه در نظر گرفته شده است. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه می‌باشد، که پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ 0.966 تایید شد. جهت تجزیه تحلیل داده‌ها از آزمون رگرسیون چندگانه توسط نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده شده است. نتایج حاصل گویای آن است که کلیه سیاست‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر گذار می‌باشد.

۱- مقدمه

نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران تحت تاثیر این وضعیت باید یک نظام اقتصادی مناسب با تحریم تبیین کند. با توجه به توانمندی‌های اقتصادی ایران، اقتصاد مقاومتی بهترین گزینه می‌باشد. اقتصاد مقاومتی، اقتصادی است که از تحریم‌ها فرصت‌سازی کرده و زمینه رشد و شکوفایی را فراهم می‌آورد. (مبینی و همکاران، ۱۳۹۲) در حال حاضر با اینکه مقام معظم رهبری اوضاع کنونی را به «گردن‌های که از آن عبور خواهیم کرد» تشبیه فرمودند، اما بر داشتن اقتصاد مقاومتی تأکید و اصرار دارند. این مسئله نشان می‌دهد که مدیریت اقتصادی باید سنجیده عمل کند و به‌ویژه چالش تحریم را به عنوان واقعیتی جدی که در تمام سال‌های پس از انقالب وجود داشته است در برنامه‌ریزی اقتصادی وارد سازد. از همان روزهای نخست ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی توسط مقام معظم رهبری تمام دستگاه‌های دولتی موظف شدند تا در اسرع وقت برنامه‌های خود را برای تحقق این سیاست‌ها ابلاغ کنند در این میان وزارت صنعت، معدن و تجارت نیز از این قاعده مستثنی نبوده و جهت پیاده‌سازی اهداف اقتصاد مقاومتی، سیاست‌ها و برنامه‌هایی را ارائه داده است که مورد تصویب نهایی شورای اقتصاد و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری قرار گرفته است. با توجه به اهمیت برنامه‌ها و تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی برای نظام اقتصادی کشور، در این پژوهش بر آن شدیم تا به بررسی میزان تاثیرگذاری این سیاست‌ها بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی از نظر کارشناسان وزارت صنعت، معدن و تجارت استان قم بپردازیم.

امروزه از گزینه تحریم اقتصادی به عنوان مکانیسم و ابزاری برای تعقیب اهداف سیاست خارجی کشورها استفاده می‌گردد. تحریم اقتصادی جزئی از مهارت دیپلماتیک است که طی قرون متمادی، اعمال شده است. تحریم اقتصادی علاوه بر اهداف معمول، به عنوان یک استراتژی قهرآمیز و جایگزین جنگ نیز لحاظ می‌شود. (لوپس و کوتایت، ۱۹۹۶) اعمال تحریم‌های یک جانبه و محدودیت‌های مالی و تجاری، همواره یکی از ابزارهای فشار به کشور جمهوری اسلامی ایران بوده است. با تشدید تحریم‌های بین‌المللی و فشارهای اقتصادی به کشور جمهوری اسلامی ایران، ضرورت توجه به اقتصادی پویا و فعال اهمیت بیشتری برای این کشور پیدا کرده است. (مبینی و همکاران، ۱۳۹۲) «اقتصاد مقاومتی»، که در ادبیات بین‌المللی، از آن با اصطلاح «فقرت اقتصادی» یاد می‌گردد، به معنای توانایی اقتصاد برای غلبه بر شوک‌های منفی خارجی است که وابسته به عوامل اقتصادی کلان و شرایط داخلی کشور، و یا منطقه می‌باشد. (ماسیک و همکاران، ۲۰۱۴: ۱۲۹)

مقاوم‌سازی اقتصاد از اصول اولیه در ساخت هر اقتصادی است. (کریستوفرسون و همکاران، ۲۰۱۰) لذا ساختار و نظام اقتصادی کشور باید به‌گونه‌ای طراحی شده باشد که در برابر آسیب‌های احتمالی از خود مقاومت نشان داده و بتواند به سرعت خود را ترمیم کند. در این میان توجه به نقاط آسیب‌پذیر اقتصاد جهت مقاوم‌سازی بسیار با اهمیت است. (منظور و همکاران، ۱۳۹۳)

اسلامی بودن آن متناظر به اهداف و آرمان‌های جامعه است و از جنبه ایرانی بودن آن نیز ناظر به مسائل و نیازهای بومی کشور است. (کریم و همکاران، ۱۳۹۳)

شکل ۱- جنبه‌های الگوی اقتصاد مقاومتی (کریم و همکاران، ۱۳۹۳)

۲-۳- سیاست‌های «اقتصاد مقاومتی» در وزارت صنعت، معدن و تجارت حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی با ابلاغ سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» بر اساس بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی که پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام تعیین شده است، تأکید کردند: پیروی از الگوی علمی و بومی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی، عامل شکست و عقب‌نشینی دشمن در جنگ تحمیلی اقتصادی علیه ملت ایران خواهد شد، همچنین اقتصاد مقاومتی خواهد توانست در بحران‌های رو به افزایش جهانی، الگویی الهام‌بخش از نظام اقتصادی اسلام را عینیت بخشد و زمینه و فرصت مناسب را برای نقش‌آفرینی مردم و فعالان اقتصادی در تحقق حماسه اقتصادی فراهم کند. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی حاوی ۲۴ بند می‌باشد که چهار بند آن (بندهای ۶، ۱۰، ۱۹ و ۲۳) در ارتباط با وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌باشد:

بند (۶): افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (بویژه در اقلام وارداتی) و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.

بند (۱۰): حمایت همه‌جانبه هدفمند از صادرات کالاها و خدمات به تناسب ارزش افزوده و با خالص ارزآوری مثبت

بند (۱۹): شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و ...

بند (۲۳): شفاف و روان‌سازی نظام توزیع و قیمت‌گذاری و روزآمدسازی شیوه‌های نظارت بر بازار.

مطابق بندهای مذکور، سیاست‌ها و برنامه‌های عملیاتی وزارت صنعت، معدن و تجارت، مطابق جدول زیر می‌باشد:

جدول ۱- برنامه‌های عملیاتی وزارت صنعت، معدن و تجارت متناظر با سیاست‌های اقتصاد مقاومتی

۱- برنامه‌های متناظر با سیاست «ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی مورد نیاز بخش»
۱-۱- شناسایی و تنوع‌بخشی به مبادی واردات با تأکید بر کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌های صنعتی و معدنی ۲-۱- پیگیری و مشارکت در الحاق کشور به پیمان‌های دوجانبه و یا چندجانبه با کشورهای دوست منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای برای توسعه روابط تجاری ۳-۱- استفاده از اهرم واردات در جهت سرمایه‌گذاری برای افزایش تولید داخلی
۲- برنامه‌های متناظر با سیاست «رشد تولید نهاده‌ها و کالاهای حساس، ضروری و اساسی»
۱-۲- حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری و ارتقاء بهره‌وری در جهت افزایش سهم تولید داخل کالاهای اساسی در تامین امنیت غذایی و حداقل سطح خوداتکایی ۲-۲- تامین امنیت تولید و پوشش ریسک قیمت و بازار محصول کالاهای اساسی

۲- چارچوب نظری پژوهش

۱-۲- اقتصاد مقاومتی

بریگالو (۲۰۰۶) از اصطلاحی به نام «فتریت اقتصادی» برای اشاره به توان سیاست ساخته یک اقتصاد برای بهبود (یا انطباق با) آثار شوک‌های برونزای مخالف استفاده کرده است. این اصطلاح با تعریفی که از آن شده، نزدیک‌ترین مفهوم به «اقتصاد مقاومتی» در ادبیات رایج کشور ماست. (بریگالو، ۲۰۰۸)

توانایی ایستادن در برابر شوک‌ها هنگامی متصور است که شوک‌ها خنثی یا ناچیز باشند. (سیمی و مارتین، ۲۰۱۰) همچنین این نوع فتریت هنگامی ممکن است که اقتصاد از مکانیسم‌هایی برخوردار باشد که آثار شوک‌ها را کاهش دهد که با عنوان «جذب شوک» از آن نام برده می‌شود. برای مثال، وجود بازاری انعطاف‌پذیر می‌تواند به عنوان ابزاری برای جذب شوک‌ها عمل کند. (بریگالو، ۲۰۱۱:۵)

به طور کلی، فتریت اقتصادی ممکن است ایستا یا پویا باشد. فتریت اقتصادی ایستا به مفهوم توان یا ظرفیت یک سیستم برای جذب یا منعطف شدن در برابر خطر یا زیان است. (سوانستروم، ۲۰۰۸) در تعریف عمومی‌تر آن، که ملاحظات پویا بودن شامل ثبات را نیز در خود دارد، فتریت اقتصادی به توان یک سیستم برای بهبود از شوکی پایدار گفته می‌شود. همچنین باید میان دو نوع فتریت اقتصادی تفاوت قائل شد. (رز، ۲۰۰۴: ۸)

۱. فتریت اقتصادی ذاتی: توانایی در شرایط عادی، یعنی توان جایگزینی نهاده‌های دیگر برای نهاده‌هایی که از طریق شوک خارجی با مشکل مواجه شده‌اند یا توان بازارها برای بازتخصیص منابع در پاسخ به نوسانات قیمتی. این نوع فتریت اقتصادی ذاتی یک اقتصاد است و سیاست ساخته نیست. (چو و همکاران، ۲۰۱۳)

۲. فتریت اقتصادی انطباقی: توانایی در شرایط بحران ناشی از قوه ابتکار و تلاش فوق عادی، یعنی بالا بردن توان جایگزینی نهاده‌ها در عملیات بازرگانی منفرد یا تقویت بازارها از طریق کامل کردن اطلاعات عوامل اقتصادی عرضه‌کننده و تقاضاکننده برای پیدا کردن یکدیگر؛ این نوع فتریت اقتصادی به خودی خود وجود ندارد، بلکه کاملاً سیاست ساخته است. (مراد، ۱۳۹۱)

۲-۲- الگوی اقتصاد مقاومتی در ایران

اقتصاد مقاومتی که از طرف رهبری مورد اشاره قرار گرفته است، برای آن که در کشور مورد اجرا قرار گیرد و الگوی مناسب آن طراحی شود، باید دو مشخصه بارز اسلامی و ایرانی بودن را به همراه داشته باشد. الگوی اقتصاد مقاومتی از جنبه

۳- برنامه‌های متناظر با سیاست «تسهیل مقررات و گسترش مشوق‌های لازم و ایجاد ثبات روبه و مقررات در مورد صادرات با هدف گسترش سهم پایدار ایران در بازارهای هدف»
۱-۳- ارتقاء شاخص سهولت تجارت خارجی از طریق بهبود مولفه‌های دخیل در آن ۲-۳- بازبینی و افزایش مشوق‌های موجود توسعه صادرات غیرنفتی کالا و خدمات متناسب با ارزش افزوده ۳-۳- حذف هرگونه عوارض و مالیات بر صادرات جز در شرایط خاص موضوع تبصره ۲ ماده ۱۰۴ قانون برنامه پنجم ۴-۳- حذف موانع اداری و تثبیت مقررات صادرات حداقل به مدت ۱۰ سال ۵-۳- هماهنگی و یکپارچه‌سازی و اصلاح قوانین مرتبط در راستای بهبود محیط کسب و کار با رویکرد نگرش فرابخشی و حذف مقررات زائد
۴- برنامه‌های متناظر با سیاست «گسترش خدمات تجارت خارجی و ترازیت و زیر ساخت‌های موردنیاز»
۱-۴- حمایت از تشکیل واحدهای خدماتی متنوع تجارت خارجی از قبیل توسعه ظرفیت ترابری، بیمه، بازرسی فنی، توسعه آزمایشگاه‌ها، شبانه‌روزی نمودن گمرکات صادراتی، تسهیل صدور موقت ماشین‌آلات پیمانکاران ۲-۴- توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز صادرات کالاها و خدمات از قبیل توسعه امکانات بندری و مرزی، استقرار گمرکات در مراکز تولید، توسعه ترمینال‌های صادراتی کالا ۳-۴- انعقاد پیمان‌های تجاری دو یا چند جانبه مبتنی بر ارزش مورد توافق طرف‌های پیمان
۵- برنامه‌های متناظر با سیاست «تشویق سرمایه‌گذاری خارجی در جهت توسعه صادرات»
۱-۵- شناسایی و معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری با تاکید بر سرمایه‌گذاری در محصولات صادراتی ۲-۵- تاکید و بازخواهی بر نقش مناطق آزاد تجاری صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی با رویکرد توسعه سرمایه‌گذاری خارجی به منظور صادرات ۳-۵- ایجاد تسهیلات تردید برای سرمایه‌گذاران خارجی و افراد مرتبط با آنها از قبیل صدور روادید چند ساله با اجازه ورود به دفعات ۴-۵- اطمینان دادن به سرمایه‌گذاران خارجی در مورد تامین دراز مدت خوراک (مواد اولیه)، صادرات و مستثنی بودن از قیمت‌گذاری
۶- برنامه‌های متناظر با سیاست «برنامه‌ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل‌دهی بازارهای خارجی و تنوع پیوندهای اقتصادی با کشورهای منطقه به ویژه کشورهای همسایه»
۱-۶- تعیین اهداف کمی سرمایه‌گذاری و تولید برای مصارف داخلی و نیازهای صادراتی ۲-۶- بهره‌برداری از مزیت‌های نسبی در جهت تبدیل به مزیت رقابتی، با اولویت صنایع مبتنی بر منابع طبیعی داخل مانند صنایع معدنی، صنایع پتروشیمی و صنایع پیشرفته ۳-۶- حمایت از تشکیل و توسعه کنسرسیوم‌های بین‌المللی به منظور شکل‌دهی به بازارهای جدید ۴-۶- پیگیری و فعال نمودن کمیسیون‌های مشترک اقتصادی و کمیته‌های بازرگانی با کشورهای منطقه ۵-۶- افزایش میزان پوشش‌های بیمه‌ای و ریسک‌های صادراتی کشورهای هدف ۶-۶- تعیین و اعزام رایزنان فعال بازرگانی در کشورهای هدف و به‌ویژه کشورهای منطقه ۷-۶- توسعه و پیگیری توافقات تجارت ترجیحی و تجارت آزاد با اولویت کشورهای همسایه
۷- برنامه‌های متناظر با سیاست «بازنگری مقررات و رویه‌های مرتبط با فعالیت‌های صنعتی، معدنی و تجاری با رویکرد شفاف‌سازی و تهیه و تولید اطلاعات نظام‌مند، صحیح و دسترسی آزاد به اطلاعات»
۱-۷- پیاده نمودن کامل کاداستر معادن کل کشور و در دسترس عموم قرار دادن محدوده‌های معادن ۲-۷- مقررات‌زایی، روان‌سازی و شفاف‌سازی ضوابط و مقررات اولیه خدمات صدور مجوزها و تسهیلات به ذینفعان با تاکید بر رویکرد دولت الکترونیک ۳-۷- ارائه اطلاعات عمومی صنایع، معادن، طرح‌های اکتشافی، طرح‌های صنعتی در درگاه الکترونیکی وزارت صنعت، معدن و تجارت جهت اطلاع عموم ۴-۷- شناسایی بازارهای با عملکرد انحصاری و اعمال سیاست‌های لازم به منظور مدیریت تبعات انحصار و کاهش آنها ۵-۷- بازنگری در فرآیندهای تهیه، تدوین و انتشار اطلاعات به منظور افزایش دقت، صحت و قابلیت اتکای به داده‌ها ۶-۷- تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری با مشارکت تشکلهای بخش خصوصی و پیش‌آگاهی عمومی نسبت به تغییر مقررات و ضوابط بخشی ۷-۷- مشارکت در ثبات بخشی به رویه‌ها و سیاست‌های تاثیرگذار اقتصادی به مدت معین (حداقل ۳ تا ۵ سال) ۸-۷- فراگیر نمودن تجارت الکترونیکی از جمله سامانه تولید و تجارت
۸- برنامه‌های متناظر با سیاست «اصلاح شبکه‌های توزیع در جهت کاهش هزینه‌های مبادله و قیمت‌نهایی مصرف‌کننده»
۹- برنامه‌های متناظر با سیاست «شبیه‌های نظارت بر بازار»
۱-۹- یکپارچه‌سازی و تقویت سیستم‌های هدفمند نظارتی و پیشگیری از تخلفات در بازار کالا و خدمات با تاکید بر استفاده از IT, ICT ۲-۹- ساماندهی جریان‌های گردش کالا از تولید تا مصرف و ایجاد بانک اطلاعاتی جامع مورد نیاز تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان ۳-۹- ساماندهی و نظارت بر عملکرد خدمات قبل، حین و پس از فروش بنگاه‌های اقتصادی ۴-۹- مشارکت در اجرای قانون حمایت از مصرف‌کننده و سایر قوانین تعریف‌کننده حقوق شهروندی

۲-۴- پیشینه پژوهش

شاه‌آبادی (۱۳۹۲) در مقاله خود نشان داد که چین از کانال بسط بازار عوامل جدید تولید اقدام به افزایش سهم رشد بهره‌وری کل عوامل در رشد اقتصادی و افزایش قدرت رقابت‌پذیری توانسته است تحریم‌ها را عملاً بی‌اثر سازد. برخلاف اقتصاد چین، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران از لحاظ مولفه‌های نوآوری و بازار عوامل جدید تولید (سرمایه انسانی و تحقیق و توسعه) وضعیت مناسبی ندارد و برای خنثی نمودن اثر تحریم‌ها و تبدیل ثروت تجدیدناپذیر به تجدیدپذیر و افزایش سهم رشد بهره‌وری کل عوامل در رشد اقتصادی باید نسبت به افزایش مولفه‌های اقتصاد دانش‌بنیان و بسط بازار عوامل جدید تولید گام برداشت.

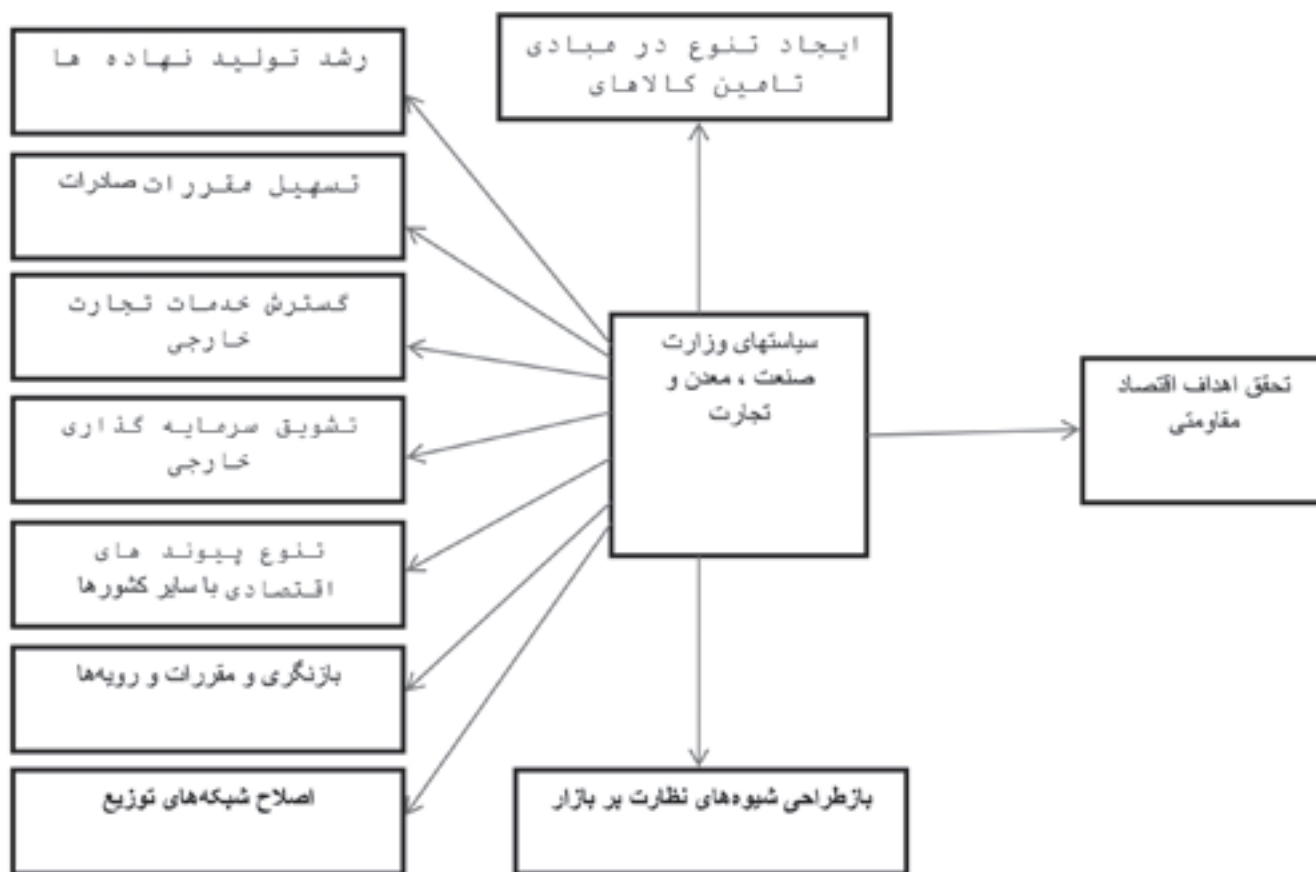
مراد (۱۳۹۱) مبتنی بر بیانات مقام معظم رهبری، الگویی برای اقتصاد مقاومتی جمهوری ایران شامل مولفه‌های رشد اقتصادی، عدالت اقتصادی، ثبات اقتصادی و فزونی اقتصادی پیشنهاد شده است. در پایان راهبردهای چهارگانه مقابله، خنثی‌سازی، جذب و ترمیم و پخش و تضعیف منطبق بر مساله تحریم اقتصادی غرب تشریح و مصادیق آنها معرفی شده است.

۲-۵- مدل مفهومی پژوهش

هر مدل مفهومی به عنوان نقطه شروع و مبنایی جهت انجام مطالعات و تحقیقات است بگونه‌ای که متغیرهای مورد نظر و روابط میان آنها را مشخص می‌کند. (Edwards et al, ۲۰۰۰). مدل مفهومی مورداستفاده در این پژوهش، به صورت زیر می‌باشد.

با توجه به اهمیت بحث اقتصاد مقاومتی در سال‌های اخیر پژوهش‌های متعددی در این زمینه در داخل کشور صورت گرفته است که در اینجا به مختصری از آنها اشاره می‌گردد: سعیدی محمدی (۱۳۹۳) در مقاله خود نشان می‌دهد، اصلاح فرهنگ کار و تبیین آن با تکیه بر آموزه‌های اسلامی، بهترین روش در جهت تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی بوده و می‌تواند راهکاری مناسب جهت افزایش استحکام اقتصاد کشور باشد. لذا سبک زندگی مبتنی بر این فرهنگ بهترین روش جهت رسیدن به نقطه مطلوب است. قاسمی (۱۳۹۲) در پژوهش خود با استفاده از مدیریت دانش مدلی جهت توسعه و تبیین فرایند اقتصاد در شرایط تحریم ارائه شده است. فرض‌های اولیه این پژوهش توسط خبرگان مورد آزمون واقع شد و سپس مدلی مطلوب ارائه گردید و با استفاده از حداکثر جامعه در دسترس از خبرگان و با استفاده از تحلیل‌های آماری و نرم افزار SPSS-20 مدلی از اقتصاد در شرایط تحریم مبتنی بر مدیریت دانش ارائه گردید. هدف از ارائه این مدل توسعه دانایی محور رشد اقتصادی، بر اساس شاخص‌های اقتصاد در شرایط تحریم می‌باشد.

اجیلی (۱۳۹۲) در مقاله خود نشان داد جمهوری اسلامی ایران، جهت تحقق کم هزینه‌تر اقتصاد مقاومتی، می‌بایست در حوزه نقاط قوت، مزیت‌های نسبی و رقابتی خود، در تعامل و درهم‌تنیدگی بیشتری با اقتصاد جهانی قرار گیرد، تا هزینه تحریم و تهدید نظامی در قبال خود را افزایش داده و منافع و امنیت ملی دیگر کشورها را در امتداد منافع و امنیت ملی خود قرار دهد. با این تحفظ که نقاط آسیب‌پذیر استراتژیک اقتصاد کشور، وابسته و در معرض تهدید قرار نگیرند.

شکل ۲- مدل مفهومی پژوهش

۶-۲- فرضیات

۶-۲-۱- فرضیه اصلی

سیاست‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی داری دارد.

۶-۲-۲- فرضیات فرعی

۱. ایجاد تنوع در مبادی تامین کالاهای وارداتی بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی داری دارد.

۲. رشد تولید نهادها بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی داری دارد.

۳. تسهیل مقررات صادرات بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی داری دارد.

۴. گسترش خدمات تجارت خارجی بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی داری دارد.

۵. تشویق سرمایه‌گذاری خارجی بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی داری دارد.

۶. تنوع پیوندهای اقتصادی با سایر کشورها بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی داری دارد.

۷. بازنگری مقررات و رویه‌ها بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی داری دارد.

۸. اصلاح شبکه‌های توزیع بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی داری دارد.

۹. بازطراحی شیوه‌های نظارت بر بازار بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی داری دارد.

۳- روش پژوهش

پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی از نوع پیمایشی است. برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از روش مطالعات کتابخانه‌ای و مطالعات میدانی

استفاده شده است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسش‌نامه‌ای شامل دو قسمت می‌باشد که قسمت اول مربوط به سوالات جمعیت‌شناختی و قسمت دوم حاوی ۴۷ سنجه مرتبط با متغیرهای پژوهش می‌باشد، که پایایی ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۶۴ مورد تایید قرار گرفته است. همچنین روایی آن نیز با استفاده از روایی صوری و نظرات خبرگان سنجیده شده است. توزیع سوالات پرسشنامه و ضریب آلفای کرونباخ آنها در جدول زیر بیان شده است. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون رگرسیون با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ بهره برده‌ایم. (جدول ۲)

۳-۱- جامعه آماری و نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مدیران، سرپرستان و کارشناسان وزارت صنعت، معدن و تجارت استان قم به تعداد ۵۶ نفر می‌باشد. که به دلیل کوچک بودن جامعه آماری، کلیه اعضا آن به عنوان نمونه در نظر گرفته شده است.

۴- تجزیه و تحلیل یافته‌ها

۴-۱- آمار توصیفی

چگونگی توزیع آماری از حیث متغیرهایی مانند جنسیت، سن، تاهل، میزان تحصیلات، تجربه کاری پاسخ دهندگان از این قرار است:

از میان ۴۹ نفر افراد نمونه ۱۰۰ درصد مرد بوده‌اند. ۹۸ درصد افراد نمونه متاهل و ۲ درصد افراد نمونه مجرد بوده‌اند. از لحاظ سنی ۱۰/۲ درصد در رده سنی ۲۰-۳۰ سال، ۴۴/۹ درصد در رده سنی ۳۰-۴۰ سال، ۴۰/۸ درصد در رده سنی ۴۰-۵۰ سال و ۴/۱ درصد در رده سنی بالای ۵۰ سال قرار دارند. ۸/۲ درصد دارای مدرک فوق دیپلم، ۳۸/۸ درصد دارای مدرک لیسانس، ۵۱ درصد دارای مدرک فوق لیسانس و ۲ درصد دارای مدرک دکترا می‌باشند. ۱۶/۳ درصد افراد نمونه دارای ۱ تا ۵ سال تجربه، ۱۸/۴ درصد دارای ۵ تا ۱۰ سال تجربه و ۲۰/۴ درصد دارای ۱۰

جدول ۲- جدول تناظر سوالات تحقیق با سوالات پرسش‌نامه

ردیف	متغیرهای اصلی	سوالات پرسش‌نامه	ضریب آلفای کرونباخ
۱	ایجاد تنوع	سوالات ۱-۳	۰/۸۲۸
۲	رشد تولید نهادها	سوالات ۴-۵	۰/۸۱۶
۳	تسهیل مقررات	سوالات ۶-۹	۰/۸۳
۴	گسترش خدمات تجارت خارجی	سوالات ۱۰-۱۲	۰/۷۸۸
۵	تشویق سرمایه‌گذاری خارجی	سوالات ۱۳-۱۶	۰/۸
۶	تنوع پیوندهای اقتصادی	سوالات ۱۷-۲۳	۰/۸۴۲
۷	بازنگری مقررات و رویه‌ها	سوالات ۲۴-۳۲	۰/۸۶۵
۸	اصلاح شبکه‌های توزیع	سوالات ۳۳-۴۰	۰/۸۳۸
۹	بازطراحی شیوه‌های نظارت	سوالات ۴۱-۴۳	۰/۷۸۷
۱۰	تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی	سوالات ۴۴-۴۷	۰/۷۶۵

خارجی، تنوع پیوندهای اقتصادی با سایر کشورها، بازنگری مقررات و رویه‌ها، اصلاح شبکه‌های توزیع بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تأثیر می‌گذارند. در این بخش، با استفاده از آزمون رگرسیون چندگانه به بررسی تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته می‌پردازیم. جدول ۵ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته ۰/۵۶۸ می‌باشد.

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که سطوح معناداری متغیرهای پژوهش کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و بنابراین تأثیر معناداری بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی دارند.

معادله رگرسیونی میان متغیر وابسته و متغیرهای مستقل به صورت زیر می‌باشد: $Y = 1.504 + 0.665X$ (که در آن X سیاست‌های وزارت صنعت و معدن و تجارت بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی است). با توجه به ضریب بتا، میزان تأثیر سیاست‌های وزارت صنعت و معدن در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی، ۵۶/۵ درصد می‌باشد. بنابراین، از آزمون فوق نتیجه می‌گیریم که «سیاست‌های وزارت صنعت و معدن و تجارت بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تأثیر گذار است».

تا ۱۵ سال تجربه، ۲۴/۵ درصد دارای ۱۵ تا ۲۰ سال تجربه، ۱۲/۲ درصد دارای ۲۰ تا ۲۵ سال تجربه و ۸/۲ درصد دارای بالای ۲۵ سال تجربه می‌باشند.

۴-۲- آمار استنباطی

۴-۲-۱- آزمون فرضیات

فرضیه اصلی: سیاست‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تأثیر معنی‌داری دارد.

آزمون فرضیه اصلی با استفاده از رگرسیون خطی:

جدول ۳- جدول ضریب همبستگی

درجه همبستگی	مجدور درجه همبستگی	مجدور درجه همبستگی	خطای انحراف معیار پیش بینی
۰/۵۶۵	۰/۳۱۹	۰/۳۰۴	۰/۶۹۸۰۴

در جدول ۳، همبستگی میان متغیر سیاست‌های وزارت صنعت و معدن و تجارت بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی برابر ۰/۵۶۵ می‌باشد.

در جدول ۴ چون سطوح معناداری بدست آمده کمتر از ۵ درصد است پس نتیجه می‌گیریم که فرض تساوی مقدار ثابت و ضریب متغیر سیاست‌های صنعت و معدن با عدد صفر رد شده و بنابراین نباید آنها را از معادله رگرسیونی خارج کرد. معادله رگرسیونی آن عبارتست از: $Y = 1.504 + 0.665X$ (که در آن X سیاست‌های وزارت صنعت و معدن و تجارت بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی است). با توجه به ضریب بتا، میزان تأثیر سیاست‌های وزارت صنعت و معدن در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی، ۵۶/۵ درصد می‌باشد.

بنابراین، از آزمون فوق نتیجه می‌گیریم که «سیاست‌های وزارت صنعت و معدن و تجارت بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تأثیر گذار است».

۴-۲-۱- آزمون فرضیات فرعی با استفاده از رگرسیون چندگانه

در مدل تحقیق نه متغیر ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالا، رشد تولید نهاده‌ها، تسهیل مقررات صادرات، گسترش خدمات تجارت خارجی، تشویق سرمایه‌گذاری

فرضیه فرعی اول:

ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تأثیر معنی‌داری دارد.

سطح معناداری بدست آمده (۰/۰۰۱) و ضریب بتای ۰/۲۸۲ نشان می‌دهد که ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی با ۲۸/۲ درصد تأثیر معنی‌داری دارد.

فرضیه فرعی دوم:

رشد تولید نهاده‌ها بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تأثیر معنی‌داری دارد. سطح معنی‌داری بدست آمده (۰/۰۲۰) و ضریب بتای ۰/۲۱۷ نشان می‌دهد که رشد تولید نهاده‌ها بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی با ۲۱/۷ درصد تأثیر معنی‌داری دارد.

فرضیه فرعی سوم:

تسهیل مقررات صادرات بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تأثیر معنی‌داری دارد.

جدول ۴- جدول ضرایب رگرسیونی

سطح معناداری	t	ضرایب غیر استاندارد		متغیر
		ضریب استاندارد	ضریب B	
۰/۰۰۳	۳/۱۷۰	۰/۵۶۵	۱/۵۰۴	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۴/۶۹۱	۰/۵۶۵	۰/۳۱۹	سیاست‌های وزارت صنعت و معدن

جدول ۵- جدول ضریب همبستگی

ضریب همبستگی	ضریب تعیین شده	خطای معیار تخمین
۰/۵۶۸	۰/۱۶۶	۰/۷۶۴۲۵

جدول ۶- ضرایب رگرسیون

متغیر	ضرایب غیر استاندارد		ضریب استاندارد	t	سطح معناداری
	ضریب B	خطای انحراف معیار			
مقدار ثابت	۱/۳۲۶	۰/۵۷۷		۲/۲۹۷	۰/۰۲۷
ایجاد تنوع	۱/۲۵۱	۰/۱۹۱	۰/۲۸۲	۱/۳۱۷	۰/۰۰۱
رشد تولید نهاده	۱/۰۴۲	۰/۱۸۴	۰/۲۱۷	۱/۲۲۸	۰/۰۲۰
تسهیل صادرات	۱/۰۲۳	۰/۲۵۲	۰/۲۰۷	۱/۰۹۲	۰/۰۰۰
گسترش خدمات	۱/۱۸۷	۰/۲۵۳	۰/۲۲۵	۱/۷۳۹	۰/۰۰۰
تشویق سرمایه‌گذاری	۱/۰۷۰	۰/۲۱۱	۰/۲۱۲	۱/۳۳۰	۰/۰۰۰
تنوع پیوند اقتصادی	۱/۰۰۴	۰/۳۴۹	۰/۱۳۹	۱/۱۵۵	۰/۰۰۱
بازنگری مقررات	۱/۰۴۵	۰/۲۶۸	۰/۲۰۰	۱/۱۶۸	۰/۰۰۰
اصلاح شبکه توزیع	۱/۰۱۵	۰/۲۴۳	۰/۳۷۰	۱/۱۱۶	۰/۰۰۱
بازطراحی نظارت	۱/۰۲۹	۰/۲۴۴	۰/۰۳۱	۱/۰۴۷	۰/۰۰۲

سطح معناداری بدست آمده (۰/۰۰۰) و ضریب بتای ۰/۲۰۷ نشان می‌دهد که تسهیل مقررات صادرات بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی با ۲۰/۷٪ تاثیر معنی‌داری دارد.

فرضیه فرعی چهارم:

گسترش خدمات تجارت خارجی بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی‌داری دارد.

سطح معناداری بدست آمده (۰/۰۰۰) و ضریب بتای ۰/۲۲۵ نشان می‌دهد که گسترش خدمات تجارت خارجی بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی با ۲۲/۵ درصد تاثیر معنی‌داری دارد.

فرضیه فرعی پنجم:

تشویق سرمایه‌گذاری خارجی بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی‌داری دارد.

سطح معناداری بدست آمده (۰/۰۰۰) و ضریب بتای ۰/۲۱۲ نشان می‌دهد که تشویق سرمایه‌گذاری خارجی بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی با ۲۱/۲ درصد تاثیر معنی‌داری دارد.

فرضیه فرعی ششم:

تنوع پیوندهای اقتصادی با سایر کشورها بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تاثیر معنی‌داری دارد.

سطح معناداری بدست آمده (۰/۰۰۱) و ضریب بتای ۰/۱۳۹ نشان می‌دهد که تنوع پیوندهای اقتصادی با سایر کشورها بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی با ۱۳/۹ درصد تاثیر معنی‌داری دارد.

۵- نتیجه‌گیری

در جمهوری اسلامی ایران ایده اقتصاد مقاومتی ابتدا از جانب رهبر معظم انقلاب مطرح شد. از نظر ایشان، دشمن در موضوع تهدید اقتصادی به دنبال جدا کردن مردم از نظام اسلامی است. با دقت در بیانات مقام رهبری مؤلفه‌ها و محورهای اقتصاد مقاومتی قابل استخراج است. از نظر ایشان، اقتصاد مقاومتی

پیشنهادات برای تحقیقات آینده

- بررسی سیاست‌ها و برنامه‌های سایر وزارتخانه‌ها بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی
- بررسی اثربخشی اقدامات صورت گرفته توسط نهادهای مختلف

منابع

- اجبلی، هادی (۱۳۹۲) اقتصاد مقاومتی در نظام اقتصاد سیاسی جهانی، علوم سیاسی: پاییز ۱۳۹۲، دوره ۹، شماره ۲۴، از صفحه ۸۷ تا صفحه ۱۰۵.
- امیرحسین سعیدی محمدی، علی‌اکبر ناجی میدانی (۱۳۹۳) فرهنگ اسلامی کار و نقش آن در رسیدن به اهداف اقتصاد مقاومتی، مقاله‌های همایش‌های ایران، کنگره بین‌المللی فرهنگ و اندیشه دینی، مرکز راهبری مهندسی فرهنگی شورای فرهنگ عمومی استان بوشهر.
- شاه‌آبادی، ابوالفضل، بهاری، زهره (۱۳۹۲) مقایسه شرایط اقتصادی ایران و چین از منظر متغیرهای کلان اقتصادی با تأکید بر اقتصاد دانش‌بنیان به منظور مقابله با تحریم‌های اقتصادی، مقاله‌های همایش‌های ایران، کنفرانس بین‌المللی اقتصاد در شرایط تحریم، شرکت پژوهشی طرود شمال.
- قاسمی، حمیدرضا، محمود قائد امینی، مریم صادقی (۱۳۹۲) تبیین شاخصه‌های موثر در اقتصاد تحریم، ارائه ملی جهت توسعه اقتصاد در شرایط تحریم مبتنی بر مدیریت دانش، مقاله‌های همایش‌های ایران، کنفرانس بین‌المللی اقتصاد در شرایط تحریم، شرکت پژوهشی طرود شمال.
- کریم، محمدحسین، صفدری، محمود، امجدی، مسعود (۱۳۹۳) توسعه کشاورزی و اقتصاد مقاومتی، جایگزین نفت، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان/سال دوم، شماره ششم، تابستان ۱۳۹۳/صفحات ۱۰۳-۱۱۷.
- مراد، سیف‌الله (۱۳۹۱) عنوان فارسی: الگوی پیشنهادی اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران (مبتنی بر دیدگاه مقام معظم رهبری) (عنوان عربی: النماذج المقترحة للاقتصاد المقاوم للجمهورية الإسلامية الإيرانية) (بناء على وجهات نظر القائد الأعظم)، آفاق امنیت: پاییز ۱۳۹۱، دوره ۵، شماره ۱۶، از صفحه ۵ تا صفحه ۲۲.
- ممینی، یعقوب، اسماعیل رضانیور، محمود مرادی (۱۳۹۲) اقتصاد مقاومتی: راهکار عبور از تحریم‌ها (مطالعه موردی: کشور جمهوری اسلامی ایران)، مقاله‌های همایش‌های ایران، کنفرانس بین‌المللی اقتصاد در شرایط تحریم، شرکت پژوهشی طرود شمال، ۱۳۹۲.
- منظور، داوود، فروغی‌زاده، یاسین (۱۳۹۳) تبیین مفهومی اقتصاد مقاومتی و شاخص‌سازی و سنجش مقاومت‌پذیری اقتصاد ایران، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - دانشگاه امام صادق علیه السلام - دانشکده اقتصاد.

1. Briguglio, Lino, and Stephen Piccinino, (2011) «Growth and Resilience in East Asia and The Impact of the 2009 Global Recession», Available at: http://www.um.edu.mt/_data/assets/pdf_file/0011/141959/Growth_with_Resilience_in_Asia_5Dec2011.pdf
2. Briguglio, Lino, Gordon Cordina, Nadia Farrugia and Stephanie Vella, (2008) «Profiling Economic Vulnerability and Resilience in Small States: Conceptual Underpinnings Economics Department, University of Malta. 2008, Available at: http://www.um.edu.mt/_data/assets/pdf_file/0003/89634/Vulnerability_and_resilience_May08.pdf
3. Christopherson, S., Michie, J. and Tyler P., 2010: Regional resilience: theoretical and empirical perspectives, Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, Volume 3, No. 1, pp. 3-10. DOI: <http://dx.doi.org/10.1093/cjres/rsq004>
4. Chu, Y-H., 2013: Coping with the Global Financial Crises: institutional and ideational sources of Taiwan's economic resiliency. In: Journal of Contemporary China, Taylor & Francis Group, Volume 22, Issue 82, pp. 649-668. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/10670564.2013.766385>
5. Masik, G. and Rzycki, S., 2014: Resilience of Pomorskie region to economic crisis. In: Szymańska, D. and Środa-Murawska, S. editors, Bulletin of Geography. Socio-economic Series, No. 25, Toruń: Nicolaus Copernicus University Press, pp. 129-141
6. Rose, Adam, (2004) "Defining and Measuring Economic Resilience to Disasters", Disasters Prevention and Management, Vol. 13, No. 4 Available at: <http://msct.syr.edu/uploadedFiles/msct/uploadedfiles/PDFs/Defining%20and%20Measuring%20Economic%20Resilience%20to%20Disasters.pdf>
7. Simmie, J. & Martin, R. (2010). The economic resilience of regions: Towards an evolutionary approach. Cambridge journal of regions, economy and society (3), 27-43.
8. Swanstrom, T. (2008). Regional resilience: A critical examination of the ecological framework. Berkeley, CA: Building Resilient Regions Network.

موجب می‌شود در شرایط فشار روند رو به رشد اقتصادی (و شکوفایی) در کشور محفوظ بماند و آسیب‌پذیری آن کاهش پیدا کند. شکل‌گیری اقتصاد مقاومتی نتایج مهمی خواهد داشت که در بیانات مقام معظم رهبری به آنها تصریح شده است. همچنین اقتصاد مقاومتی شرایط و الزاماتی دارد که استفاده از همه ظرفیت‌های دولتی و مردمی، تحول در شرایط اقتصاد از طریق اجرای سیاست‌های اصل ۴۴، توانمندسازی بخش خصوصی و کاهش وابستگی به نفت از جمله آنهاست. با توجه به نقش اقتصاد مقاومتی در کشف ظرفیت‌های درونی و برنامه‌ریزی‌های جامع و مؤثر برای شکوفایی استعدادها، بالقوه اقتصادی، تلاش تولیدکنندگان و صاحبان صنایع و حمایت مسئولان اقتصادی در راستای فرمایشات مقام معظم رهبری و در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی نقش بسزایی در رونق و پویایی اقتصاد کشور خواهد داشت. تکیه بر توان داخلی، تکمیل و تقویت زیرساخت‌های کنونی، گسترش و توسعه منابع و بهره‌گیری صحیح از ذخایر با استفاده از راهکارهای علمی و عملی مثبت و سازنده مبانی اصلی اقتصاد مقاومتی است که در راستای حل مشکلات و توسعه اقتصادی باید مورد توجه قرار گیرند.

در این پژوهش تأثیر سیاست‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی مورد بررسی قرار گرفت و طی تجزیه و تحلیل داده‌های پرسشنامه‌ای که میان کارشناسان وزارت صنعت، معدن و تجارت استان قم توزیع گردید، مشخص شد که سیاست‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت بر تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی تأثیر گذارند.

پیشنهادات با توجه به یافته‌های پژوهش

- با توجه به نتایج حاصله از تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش پیشنهاد می‌گردد:
- تشویق سرمایه‌گذاری‌های خارجی،
- ارتقای توان رقابت‌پذیری، شناسایی بازارها و بازاریابی‌ها،
- توسعه روابط تجاری و بین‌المللی در مناسبات جهانی
- دادن آزادی عمل به فعالان اقتصادی برای افزایش بهره‌وری و توجه به نیروی انسانی
- توجه به تحقیق و توسعه در رابطه با بهبود بهره‌وری
- تشکیل ستادی در جهت بررسی موانع بر سر راه تولیدکنندگان و افزایش صادرات
- ایجاد شاخص‌ها و افزایش بهره‌وری در اقتصاد، رفاه و عدالت اجتماعی
- تکیه بر ظرفیت داخلی شامل ظرفیت انسانی، طبیعی، علمی و پژوهشی و دانشی
- فساد ستیزی و ضرورت شفاف‌سازی مقررات و عدم تبعیض
- وابستگی کم به فروش نفت

محدودیت‌های تحقیق

- هر پژوهشی که به صورت میدانی انجام می‌گیرد، با توجه به ماهیت خود با محدودیت‌هایی مواجه می‌گردد. در این تحقیق نیز محدودیت‌هایی متوجه محقق و کار تحقیقاتی بوده است، که مواردی از آن به شرح ذیل می‌باشد:
- گزاره‌های مندرج در پرسش‌نامه به‌طور کامل و دقیق نمی‌تواند آنچه را که در فکر و ذهن پرسش‌شونده‌ها وجود دارد سنجش نماید.
- عدم دقت کافی کارکنان در جهت تکمیل پرسش‌نامه
- عدم اطمینان از تعمیم نتایج به سایر جوامع